

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2012 december Ról-ról

Gyórfy Iván: Beszeszelt angyalok (Szesztolvajok (Angel's Share)). Színes, feliratos angol–francia–belga–olasz vígjáték, 101 perc, 2012. Rendező Ken Loach.)

Akire születésétől fogva csak „kőzapor” hullt az égből, arra talán már az égiek sem ügyelnek: magáról kell gondoskodnia ezen és a túlvilágon. Egy lépést sem tehet anélkül, hogy szellemi és szociális deficitjét ne hurcolja magával, így jószerivel minden megengedett a számára.

Szabadsághiánya már-már elviselhetetlen: legyen ír szabadságharcos, akit brutális elnyomói tartanak rabságban, angol proli, aki nem merészkedhet túl külvárosa határain, skót csöves, aki munka nélkül ingázik az utcai bandák és a börtön között, s ha bajba keveredik, csak a maga fajtájára számíthat. Ken Loach filmjei – bár az évszázad tíz legjobb brit filmje közé beválasztott második játékfilm, a *Kes* óta sok műfaji váltás megéltek – a munkás- és alsó középosztály nincstelenjeinek, a megalázottaknak és megszomorítottaknak, a nyom nélkül eltűnőknek és halálraítélteknek, de leggyakrabban a saját hétköznapi kilátástalanságaikkal küszködőknek állítanak emléket, akik kétes diadalaikból erőt meríthetnek ugyan, de másnap ugyanabban a lepusztult életben találják magukat; amíg csak úgy nem döntenek (akárcsak a *Barátom Eric* postása), hogy ma kivételesen szembe hajtanak be a körforgalomba.

Az általános érvényű szociodramáktól az egyéni kudarctörténetekig, majd a nemzeti (ír, spanyol) sorstragédiákon át egészen a komor felütésű, de feloldással kecsegtető vígjátékokig ívelő életmű legutóbbi darabja, a *Szesztolvajok* a derűsebb életszemléletű, ám két lábbal a kíméletlen valóságon támaszkodó filmek sorát gyarapítja. Bár a *Barátom Eric* megengedő hangulatát kölcsönözte – jócskán eltávolodva *Halál sugárút* és a *Felkavar a szél* frontvonalaitól –, mégis Ken Loach korai munkáihoz hasonló dokumentarista igényességgel időzik el olyan jellem- és környezetformáló részleteken, amelyek kendőzetlenül tárják fel a közeget, ahol egy szimpla kórházi látogatás is felér egy hadüzenettel, s ahol bármikor félholtra verhetnek, ha nincs épp kéznél egy féltégla, amivel megvédhesd magad – hogy aztán újra a börtönben köss ki. A rendező ugyanis egy dologban nem alkuszik: még ha időnként meg is engedi, hogy hősei hosszabb-rövidebb időre elvágják az ördög által rángatott sorsfonalat, és átéljék az önrendelkezés mámorító pillanatait, a külvárosok mocskát és az őket fűtő agresszív túlélési ösztönt is szabadjára engedi, hogy azok szürkeségükkel átmoassák a legtisztább szándékot is.

Robbie (Paul Brannigan) sem épp a szentek szentje: kiskora óta a családi klánok közötti háborúk, a kisstílű lopások és szélhámosságok világában, az esélytelenek miliójében él, arcán, testén durva verekedések és késelések nyomai, melyekben ő sem maradt adós. Emiatt is kerül újra bíróság elé, ahol csak ügyvédje szívhez szóló szavai és várandós barátnője tanúskodása

menti meg a letöltendő büntetéstől. Néhány hozzá hasonló lúzerrel együtt közmunkával kell vezekelnie vétkeiért, és bizonyítania, hogy a megfigyelési időszak alatt sem hoz szégyent a kispolgári társadalomra, amelybe beilleszkedni kívánna születendő gyermekével és a saját apja erőszakos gyámkodásából nem kérő párjával együtt. Harry (John Henslaw), a szociális munkás lesz a mentora, aki munkakörét tágabban értelmezve életvezetési tanácsokkal és gyakorlati segítséggel is igyekszik megteremteni számára a lehetőséget, hogy kitörjön az erőszak ördögi köréből. Ám ez nem olyan egyszerű: lakása, munkája nincsen, haverjai kegyelemkenyerén tengődik, barátnője rokonai megfenyegetik és összeverik, az apósjelölt lefizetné, hogy tűnjön el a városból, s eleinte még alkalmi munkatársaival sem pendül egy húron, akiknek az övétől eltér a javító-nevelő foglalkoztatáshoz való hozzáállásuk.

A kiugróan intelligens, ám önmenedzselésben szélsőségesen tehetségtelen Robbie – miután barátnője jelenlétében szembesül egy korábbi tetteinek következményével, amikor drogos ámokfutása során begyógyíthatatlan fizikai és pszichés sebeket ütött egy fiatalemberen – hobbinak induló új esélyt kap az élettől a mackós külsejű, saját magánéletében kudarcot vallott gettóangyal, Harry jóvoltából. Az egész bajkeverő társaság, köztük Rhino (William Ruane), Albert (Gary Maitland) és Mo (Jasmine Riggins) ellátogat egy vidéki szeszfőzdébe, ahol rabul ejti őket a whisky lepárlásának és nemesítésének szelleme – Robbie először csak házi használatra kezd belemerülni az ízelés örömeibe, majd felsejlik előtte a nagy dobás lehetősége, amelyhez csak néhány társra, pár nem is olyan lenge skótszoknyára, egy kis fineszre és a méregdrága szeszaukción sznobjainak akaratlan együttműködésére van szükség.

A társadalom anyaszomorítóinak mindennapjait kellő alaposággal felvázoló első félóra után a dokudrámát egyre több irracionális elemmel tölti fel a Loach-csal már kilencedik közös filmet készítő forgatókönyvíró, Paul Laverty. Robbie a külső körülmények váratlan változásával képes lesz arra, amire korábban nem: sztoikus nyugalommal veszi tudomásul, hogy nem költözhet közös, polgári otthonba választottjával; ahelyett, hogy leszúrná, futni hagyja a markába került ősellenséget; szeszismereti gyorstalpalón az évtizedes tapasztalattal felvértezett profikat is megszégyenítő szaktudásra tesz szert; a legapróbb korábbi stikliért is kegyetlenül megbűnhődve hirtelen hihetetlen eleganciával bonyolítja a szálakat nukleáris családjának túlélése érdekében; bár a holnapi betevőt sem látja, alkalmi partnereivel és önzetlen pártfogójával egyaránt megértő és nagyvonalú; sem a nagymenő whiskyszakértők, sem a bandát megalázó rendőrök nem képesek leleplezni; s végül még a lakóit élethosszig tartó kínhalálra ítélt külvárost is otthaghatja, megfizetve az angyalok jussát (angel's share), amelyet – hasonlóan a hordókból évente elpárolgó whiskyadaghoz – a szükséges veszteség kontójára írhat.

A földről néhány centiméterrel elemelt s néha a felhők közé is ellátogató alkotás valamennyi képkockája Ken Loach tántoríthatatlan meggyőződéséről üzen: a szociális karanténba zárt rétegek számára ez a létező világok legrosszabbika. A kivétel, hogy ennek belátásához ezúttal nem kell bejárnunk a pokol összes bugyrait, csak erősíti a loachi filmfilozófia íratlan szabályait. Már önmagában az a fegyvertény, hogy – legalábbis Paul Brannigan vallomása szerint – egy életet kellett ahhoz megmenteni, hogy a *Szesztolvajok* főszereplőhöz jusson, jól mutatja, hogy az alkotóknak nem kell a szomszédba menniük egy kis rögválóságért, s a paranormális jelenségek körébe tett kiruccanás csak ezzel együtt értelmezhető. A Robbie-t alakító 24 éves fiatalember ugyanis heroinista szülők magára hagyott gyermekeként már tízévesen öngyilkosságot kísérelt meg, s egy hároméves kisfiúval a háta mögött most is csak egy hajszál választotta el attól, hogy valami kétségbeesett tette szánja el magát adósságai között fulladozva, míg egyetlen fizetett munkáját (heti négyórás közcélú fociedzést) végezve fel nem figyelt rá Laverty, és rá nem beszélt a szereplőválogatásra. A rendszeresen amatőr és hozzá hasonló munkásközegből származó színészeket felkutató és felfuttató Loachnak ugyanis a hitelesség egyszerre mániája és védjegye: bár megírt dialógusokat ad szereplői szájába,

önkéntelen reakciókat csikar ki belőlük – a szkript szétdarabolásával és szelektív kiosztásával senki nem tudhatja bizonyosan, ki mit mond vagy tesz a következő pillanatban a kamera súlyos tekintete előtt.

Mindezek ellenére a *Szesztolvajok* ízig-vérig komédia, s bár néhány jelenete alighanem megfekszi a kényesebb gyomrú nézők emésztőszervét, első percétől az utolsóig szórakoztató. Részben a frenetikus nyelvi humornak köszönheti ezt: a skót égetett szeszekkel lángra lobbantott angol nyelv, amelynek egyes altesti kifejezéseit a korhatár-besorolás miatt Loach nem kis bosszúságára vissza kellett nyesni, alaposan megdolgoztatja a hallójáratokat és a verbális fantáziát. Az élményt tovább árnyalják a jól eltalált mellékszereplők – különösen a vastag szemüveggel és vékony műveltséggel felszerelt Albert által, illetve az ő rovására elsütött poénok –, a turistacsalogató edinburghi és skót felföldi látványvilág ellenpontozása a korántsem csábító glasgow-i utcaképekkel, valamint a külvárosi vagányok és felkapaszkodott vállalkozók izlésficamainak, erkölcsi kódexének szembefordítása. Ugyancsak előnyére válik a fordulatos történetvezetés, továbbá az a következmények nélküli elengedettség, amely átszellőzteti a film kétharmadát, s végül szabadon engedi a jobb sorsra érdemes, esetlenségeikkel és hibáikkal együtt megszerettetett figurákat.

A *Szesztolvajok* a szigetországi filmgyártás legnemesebb (zsigeri dokumentarizmus és abszurdba hajló humor) és „legalantasabb” (dramaturgiai következetlenség és műfaji fegyelmetlenség) hagyományait szintetizálja egyetlen, a hivatásos cannes-i ítések és a mindenevő moziközönség számára egyaránt díjazható és könnyű szível ajánlható alkotássá.

Szesztolvajok (Angel's Share). Színes, feliratos angol–francia–belga–olasz vígjáték, 101 perc, 2012. Rendező **Ken Loach**; forgatókönyvíró **Paul Laverty**; operatőr **Robbie Ryan**.

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Gyórfy Iván: Egyedül nem megy (Együtt élhetnénk. Színes, feliratos francia–német vígjáték, 96 perc, 2011. Rendező-forgatókönyvíró Stéphane Robelin.)** A filmipar kezdi felfedezni, hogy potenciálisan 600 millió ember él...
2. **Gyórfy Iván: Még egy Leigh (Még egy év (Another Year). Színes, feliratos angol vígjáték, 129 perc, 2010. Rendező-forgatókönyvíró Mike Leigh.)** Mike Leigh a semmiségek angol nagymestere. Legújabb filmje, a Még...
3. **Gyórfy Iván: Hétköznapi szadizmus (Az öldöklés istene (Carnage). Színes, feliratos francia–német–lengyel vígjáték, 79 perc, 2011. Rendező Roman Polanski.)** A Szellemíró sivár, sápadt-komor panorámája után a házi őrizetből kiszabadult...
4. **Gyórfy Iván: Boldog szomorú film (osás, vágás, ámitás (De vrais mensonges). Színes, feliratos francia romantikus vígjáték, 105 perc, 2010. Rendező Pierre Salvadori.)** A francia komédia elvileg sosem tartozott a könnyen emészthető, újránézhetetlen...

5. **Györfly Iván: A fehér néger (Szellemíró (The Ghost Writer)). Színes, feliratos francia–német–angol filmdráma, 128 perc, 2010. Rendező-forgatókönyvíró Roman Polanski.** „Ha azt hinném, hogy az emberi szellem sugallásai vezetnek –...

Cimkék: Györfly Iván